

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 8 april 2015

Mål nr

Ö 2964-14

KLAGANDE

Skatteverket

Ombud: Verksjuristen Camilla Larsson

Rättsavdelningen

171 94 Solna

MOTPART

DS

SAKEN

Utmätning av lön

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten för Västra Sveriges beslut 2014-05-15 i mål ÖÄ 2398-14

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår överklagandet. Hovrättens beslut står därmed fast.

Dok.Id 103995

HÖGSTA DOMSTOLEN
Riddarhustorget 8

Postadress
Box 2066
103 12 Stockholm

Telefon 08-561 666 00
Telefax 08-561 666 86
E-post:
hogsta.domstolen@dom.se
www.hogstadamstolen.se

Expeditionstid
08:45-12:00
13:15-15:00

YRKANDEN

Skatteverket har yrkat att Högsta domstolen ska fastställa Kronofogdemyndighetens beslut om utmätning den 17 mars 2014 (beslut nr 12141139977).

DS har motsatt sig att hovrättens beslut ändras.

SKÄL

Bakgrund och frågan i målet

1. För betalning av DS skulder beslutade Kronofogdemyndigheten om utmätning av hans sjuk- och aktivitetsersättning. Förbehållsbeloppet bestämdes till 5 466 kr och utmätningensbeloppet till 1 404 kr per månad. Förbehållsbeloppet var beräknat på grundval av normalbeloppet för en ensamstående vuxen med tillägg för DS faktiska bostadskostnad och för sjukvårdskostnad.
2. DS överklagade Kronofogdemyndighetens beslut. Han anförde bl.a. följande. Han har tre barn som vistas hos honom varannan vecka, från fredag till tisdag. De ska ha mat, kläder och kunna utföra sina aktiviteter även när de är hos honom. Barnens mödrar bidrar inte med pengar när barnen bor hos honom. Eftersom det inte är fråga om s.k. växelvis boende har han inte rätt till underhållsstöd från Försäkringskassan.
3. Tingsrätten ändrade Kronofogdemyndighetens beslut på så sätt att förbehållsbeloppet höjdes med 1 000 kr. Hovrätten har fastställt tingsrättens beslut.
4. Frågan i målet är om kostnader som uppstår för en förälder i samband med umgänge med barn bör beaktas vid bestämmande av förbehållsbeloppet vid löneutmätning (i detta fall sjuk- och aktivitetsersättning; jfr p. 5).

Den rättsliga regleringen

5. Lön får enligt 7 kap. 4 § utsökningsbalken tas i anspråk genom utmätning (löneutmätning) endast till den del den överstiger vad gäldenären behöver för sitt och familjens underhåll samt till fullgörande av betalningsskyldighet mot annan som vid utmätningen har bättre rätt till lönen. Enligt förarbetena bör till gäldenärens familj räknas make samt egna och gemensamma barn, även om familjen lever splittrad (jfr Lagberedningen i SOU 1964:57 s. 136 f. och prop. 1968:130 s. 130). Bestämmelserna om utmätning av lön i 7 kap. gäller även i fråga om sjuk- och aktivitetsersättning (7 kap. 1 § första stycket 5).

6. Vid löneutmätning bestämmer Kronofogdemyndigheten ett förbehållsbelopp. Beloppet anger hur mycket av lönen som inte får tas i anspråk genom utmätningen. Förbehållsbeloppet ska enligt 7 kap. 5 § utsökningsbalken bestämmas med ledning av ett normalbelopp. Normalbeloppets storlek är olika beroende på om gäldenären är ensamstående, sammanlevande med maka eller därmed jämställd samt har barn. Beloppen, som fastställs varje år av Kronofogdemyndigheten, ska enligt bestämmelsen anses innefatta alla vanliga levnadskostnader utom bostadskostnaden, som beräknas särskilt och läggs till normalbeloppen.

7. Normalbeloppen utgör schabloner som kan frångås när omständigheterna i det särskilda fallet föranleder det; intresset av likformighet talar dock för att schablonerna tillämpas i största möjliga utsträckning (jfr NJA 2003 s. 480 och där gjorda hänvisningar).

8. Kronofogdemyndigheten har utfärdat riktlinjer om bestämmande av förbehållsbeloppet vid utmätning av lön m.m. i form av dels allmänna råd, dels information om och kommentarer till de allmänna råden (KFM A 2014:1 och KFM M 2014:2). Myndigheten har där angett vad som menas med familj i löneutmätningssammanhang. Enligt riktlinjerna bör med barn avses sådant

barn som gäldenären, dennas sammanlevande make eller sambo varaktigt bor tillsammans med och är skyldig att försörja enligt 7 kap. 1 § föräldrabalken. I riktlinjerna anges även förhållanden som i det enskilda fallet kan föranleda tillägg till normalbeloppen.

9. Beträffande kostnader för umgänge med barn som inte bor varaktigt tillsammans med gäldenären bör enligt riktlinjerna något tillägg till normalbeloppet inte göras. Det har i olika sammanhang ifrågasatts om denna ordning i tillräcklig utsträckning tillgodoser behovet av socialt skydd för gäldenären och dennes familj. Det förhållandet att en förälder som står under löneutmätning inte får tillgodoräkna sig några kostnader för barn som han eller hon inte bor varaktigt tillsammans med kan få till följd att föräldern inte har råd att umgås med sitt barn. Tillämpningen av de utsökningsrättsliga reglerna kan därmed komma i konflikt med reglerna i föräldrabalken om att barn ska ha rätt till umgänge med den förälder som barnet inte bor varaktigt tillsammans med. (Jfr SOU 2011:51 s. 364 ff. och dir 2014:127 s. 8 ff.)

10. När förbehållsbeloppet bestäms bör beaktas att även barn som inte bor varaktigt hos gäldenären hör till dennes familj, jfr punkten 5 ovan. Kostnader som uppstår i samband med att barnet återkommande vistas hos föräldern kan inte anses ingå i normalbeloppen för vuxna. Det finns därför anledning att ta hänsyn till sådana kostnader med ett schablonmässigt bestämt belopp som är beroende av omfattningen av umgänget. En sådan ordning ligger också väl i linje med bestämmelserna i föräldrabalken om ett barns rätt till umgänge med den förälder som han eller hon inte bor varaktigt tillsammans med.

Bedömningen i detta fall

11. DS har tre barn som han är försörjningsskyldig för och som vistas hos honom cirka tio dagar per månad. Han betalar inte underhållsbidrag och uppbär inte försörjningsstöd för barnen. Förhållandena är inte sådana att barnen kan anses bo varaktigt tillsammans med DS (jfr NJA 1998

s. 267) och han tillgodoräknas därför inte några normalbelopp för barn. Kostnader för umgänget med barnen ska därför beaktas när hans förbehållsbelopp bestäms.

12. Det saknas skäl att frångå vad domstolarna har bestämt om förbehållsbeloppet. Hovrättens beslut ska därför fastställas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Kerstin Calissendorff (referent), Ingemar Persson, Dag Mattsson och Lars Edlund
Föredragande justitiesekreterare: Ann-Sofie Bodin